

Pronoms davant i darrere el verb

Pere Martí i Bertran

La normativa referida a la col·locació dels pronoms febles davant o darrere el verb és molt clara i la solem utilitzar amb correcció, tant oralment com per escrit. Generalment van davant el verb: *em fa mal la panxa, l'he trobat pel carrer, ja ens ho imaginàvem...* Quan el verb és un infinitiu, un gerundi o un imperatiu, van sempre darrere: *teníem ganes d'anar-hi, veient-lo tan trist..., porta-l'hi ara mateix*. En les perífrasis verbals i en el passat perifràstic, tant poden anar davant com darrere: *n'acabo de tornar o acabo de tornar-ne; l'haurem de pintar o haurem de pintar-la; ell mateix s'ho va fer o ell mateix va fer-s'ho; el vaig conèixer ahir o vaig conèixer-lo ahir*.

Des de fa uns quants anys m'he adonat que, en aquests dos casos d'opcionalitat, cada vegada tenim més tendència a col·locar els pronoms darrere el verb, sobretot en la llengua escrita. Ja en vaig començar a ser conscient en la meua època d'ensenyant: quan manaves una redacció o un treball escrit molts alumnes

tendien a posar els pronoms darrere el verb en els casos opcionals. Aquests darrers anys, les nombroses lectures que he fet com a jurat de premis literaris m'ho han acabat de corroborar. I, picat per la curiositat, m'he fixat especialment en com s'utilitzaven, tenint en compte que, si més no en teoria, passaven per un corrector, en els llibres, revistes, diaris..., vaja, en tot el que anava llegint. I la conclusió és que, en la llengua escrita, cada vegada tendim més a col·locar els pronoms darrere el verb tant en les perífrasis verbals com en el passat perifràstic, fins i tot en casos en què aquest ús s'allunya clarament del registre col·loquial o de la llengua més habitual. Per molt correctes que siguin, jo diria que no he sentit mai frases com aquestes: *van presentar-nos-els en una festa o vaig conèixer-los en un sopar*. Col·loquialment, em sembla que gairebé tothom diria *ens els van presentar en una festa i els vaig conèixer en un sopar*.

Quines raons hi pot haver en l'expansió d'aquest ús? Jo diria que n'hi ha una de fonamental: la consideració

de la forma amb els pronoms darrere com a més literària, com a més llibresca. No ens ha de fer estrany, perquè massa sovint s'ha considerat que la llengua literària s'havia d'allunyar de la col·loquial, havia de ser més artificial, més rebuscada. Una mica, diria jo, és el que també va passar durant molts anys pel que fa a l'ús del passat perifràstic i del passat simple. Al carrer, almenys en bona part del domini lingüístic, tots dèiem *va dir, van anar, vam trobar, vaig parlar...*; però la majoria escrivíem *digué, anaren, trobàrem, parlí* (aquest sí que l'escrivien pocs, val a dir-ho, perquè la primera persona del singular sonava tan artificial que l'ús es considerava gairebé una pedanteria, excepció feta del País Valencià, on era i és ben viu). Avui dia, el passat perifràstic es considera tan literari com el simple i, sobretot en la premsa escrita, és el més habitual.

Avui dia, el passat perifràstic es considera tan literari com el simple i, sobretot en la premsa escrita, és el més habitual.

Pel que fa als usos dels pronoms febles, en canvi, jo diria que hem fet el procés invers, que s'ha anat estenent la forma amb el pronom darrere el verb, fins i tot en la premsa, tant en paper com digital. És una intuïció, ja ho he apuntat; però, com que m'hi he fixat especialment aquests darrers anys, n'he documentat uns quants exemples, alguns dels quals citaré a continuació.

Jo diria que la cosa ve de lluny. Potser caldria fer-ne un estudi diacrònic, que ara no faré, naturalment, però sí que començaré amb un fragment de Santiago Rusiñol, la transcripció del qual manllevo a en Llorenç Soldevila, perquè m'ha cridat l'atenció que en els tres casos en què Rusiñol podia triar la posició del pronom feble sempre ha optat per posar-lo darrere el verb, per molt que jo diria que seria molt més planer i col·loquial posar-lo davant: *Per entre les verdors va sentir venir un jove que, acostant-se-li, va saludar-la. A penes va contestar-li, embadalida en ses abstractes idees, i ell va sentar-se a prop d'ella* («La Devesa», publicat en *El 9 Magazín*, 11-10-2018, p. 9).

Mercè Rodoreda, tant en textos publicats abans de la guerra civil com en textos posteriors, també té tendència a col·locar els pronoms febles darrere el verb.

Vet aquí uns quants exemples manllevats del volum *La noia daurada i altres contes* (La Galera, 2020), teòricament escrits en una llengua més planera, ja que són prosas adreçades als infants: *No sospiris i aprofita el temps que, qui el perd, tota la vida ha de penedir-se'n* (p. 32); *Ella va explicar-li-ho fent el cor fort* (p. 61); *És cert, jo voldria explicar-vos una història bonica* (p. 101); *I reculant un bon tros, prengué embranzida contra la fulla, i va endur-se-la, triomfant, que ja era feble* (p. 128); *A l'últim va fer un soroll despectiu amb els llavis i va anar-se'n* (p. 166).

Vistos aquests dos grups d'exemples, diguem-ne històrics, passem a uns quants de més actuals. Començaré per contes i novel·les infantils i juvenils, en els quals, si més no en teoria, es tenen més en compte els registres i la llengua s'acosta més a la dels infants i joves. Malgrat tot, hi trobem exemples com aquests: *—És cert—va respondre-li el pare* (E.B. White, *La trompeta del cigne*, Ed. Viena, 2016, p. 49, traducció de Marc Donat); *Vols conèixer-los tu també* (contracoberta de l'àlbum *El meu hort*, de Gerda Muller, Animallibres, 2017, traducció de Josep Franco); *Però no em va entendre i jo no vaig saber dir-li-ho* (Maite Carranza, *Camins de llibertat*, Ed. Edebé, 2016, p. 124); *A continuació va afegir-hi: «Li prego que es calmi, llevat que vulgui quedar-s'hi amb el seu fill»* (Jordi Folck, *T'ho diré cantant*, PAM, 2018, p. 100); *ella estava amb el seu nòvio, què podia dir-los? o Ell no podia fer-li això* (Margarida Aritzeta, *La nit de la papallona*, Barcanova, 2014, pp. 64 i 65 respectivament); *El llop corria més que jo, no podia fugir-ne* (Teresa Saborit, *Els llops ja no viuen als boscos*, Pagès editors, 2016, p. 89); *—No ho saps?—va respondre'm el monstre estranyat* (Lluís Prats, *Estimat monstre*, La Galera, 2019, p. 43); etc., etc., etc.

En novel·les, assaigs... per a adults, passa si fa no fa el mateix: *Jo estava bé i mentre els altres descansaven vaig anar-me'n a fer un volt per la conca* (Paolo Cognetti, *Sense fer mai el cim. Viatge a l'Himàlaia*, Navona Editorial, 2019, p. 58, traducció de Xavier Valls i Guinovart); *Com que no va haver-hi cap més convulsió [...]* (Ramon Solsona, *Disset pianos*, Proa, 2019, p. 261); *Podia escoltar-los, però era pràcticament impossible veure'ls* (Jordi de Manuel, *El cant de les dunes*, Pagès Editors, 2006, p. 148); *quan em vaig graduar vam anar-nos-en a viure a un petit pis als afores de la ciutat; Es va alçar feixugament i va tornar a aferrar-se-li a la cua* (Jordi de Manuel, *La decisió de Manperel*, Columna, 2013, pp. 163 i 191, respectivament); *si no estigués en una àrea reservada, podria mostrar-los-hi ara mateix; encara que hagi d'espermer-se el cervell fins a l'extenuació; Activo l'alerta:*

intentaré convèncer-lo que cal monitoritzar-li el son (Carme Torras, *La mutació sentimental*, Pagès, 2008, pp. 182, 281 i 283, respectivament); *A l'UCI. No em deixen entrar-hi; Va posar-se la mà a la butxaca dels pantalons* (Teresa Saborit, *La revolució de les formigues*, autoedició, 2018, pp. 200 i 237, respectivament); etc., etc., etc.

I en la premsa, tant en paper com digital, també gosaria dir que cada vegada és més freqüent. Potser seria interessant d'analitzar-ne els diversos llibres d'estil per veure què en diuen o si ni tan sols planteegen el tema. Vet aquí alguns exemples ben variats, ja que n'he espigolat tant de la premsa comarcal com de la nacional i tant en paper com a la xarxa: *Només trobo a faltar-hi les «rúbriques» per a garantir millor la «qualitat del procés avaluatiu»* (Jaume Aulet, «L'ensenyament de la literatura. Les coses clares», publicat a *Núvol*, 20-2-2017); *així els lectors tenen l'oportunitat d'arribar a aquests articles sense que hagi d'explicar-los-els* (Pere Guixà, «Rafael Tasis, cònsol de la diàspora», publicat a *Serra d'Or*, núm. 695, novembre 2017, p. 70); *El cas es va reprendre mesos després a l'església de Santa Maria de Cornellà, però el senyor d'Olèrdola no va presentar-s'hi* (*Sàpiens*, núm. 189, desembre 2017, p. 45); *la primera vegada que vaig conèixer-ne els poemes* [es refereix als poemes d'en Francesc Parcerisas] (Jordi LLavina, a la seva pàgina del setmanari *El 3 de Vuit*, 15-2-19, p. 29); *En l'acte universitari s'hauria volgut fer-li l'ofrena d'una Miscel·lània* (Enric Gallén, «Pompeu Fabra per Agustí Esclasans», publicat en *Els Marges*, núm. 116, tardor 2018, pp. 82-83); *tot es complica quan s'ha d'explicar què vols fer i com vols fer-ho* (Francesc-Marc Álvaro, «La revolta que tenim pendent», publicat a *Serra d'Or*, núm. 718, octubre 2019, p. 12); *vivim amb la idea que no podem conèixer-nos, però sí narrar-nos* (Ricardo Piglia, escriptor argentí, publicat a *minimàlia / la frase del dia*, divendres, 10 de febrer del 2017); etc., etc., etc.

Permeteu-me d'acabar amb unes paraules del científic i escriptor alemany Georg Christoph Lichtenberg (1742-1799), perquè, per molt que a algú li puguin semblar una mica exagerades, em sembla que vénen totalment a tomb en aquest tema que tot just he volgut apuntar: «Escriure en un estil clar i senzill potser demana la màxima tensió de les nostres capacitats, atès que, en la universal aspiració de la nostra ànima per agradar, res s'infiltra amb més facilitat que el recargolament.» No sé si se'n pot dir recargolament, d'aquesta tendència a col·locar els pronoms febles darrere el verb, però sí que en podem dir allunyament de la llengua oral i del registre més col·loquial. ■